

ASSOCIACIÓ CULTURAL DE MAEROS DEL XÚQUER ANTELLA, PATRIMONI CULTURAL IMATERIAL DE LA UNESCO. UNA LLUITA DE DEU ANYS

LEO PART – EDUARDO PART

El diumenge 22 d'abril de 2012 va ser un dia històric per al menut però encisador municipi d'Antella. Eixa jornada recuperava una tradició mil·lenària perduda cinquanta anys enrere. Una activitat fluvial que durant més de huit segles s'ha dut a terme a les conques del Xúquer i el Cabriol –i gran part dels rius de tot el món-, i que forma part de les senyes d'identitat del nostre poble.

Sota un ambient plenament festiu, un autèntic riu de famílies i xiquets -mes de 15.000 assistents – vinguts des de tots els racons va poder assistir, per vegada primera en el segle XXI i després que en l'últim mil·lenni no passara ni un sol tronc per l'Assut des de 1968.

Amb eixa primera conducció de pals pel sistema de peces soltes per aigües del Xúquer des de l'Estret fins a l'històric Assut, el poble d'Antella rescata una tradició mil·lenària que des del segle XII

fins a la segona meitat del XX ha estat present al nostre municipi riberenc. Una activitat econòmica que des de temps de la dominació musulmana fins a més enllà de la segona meitat del XX ha abastit de fusta, emprant els rius Xúquer, Cabriol i Túria, per a fer cases, mobles i barques, així com caixes de taronges, vaixells, palaus i castells.

El poble Antella rendia així homenatge a uns hòmens -els ganxers i raiers -o 'maeros', com se'ls coneix a Antella- encarregats durant segles de conduir enormes ramats de fusta -fins a més de 100.000 troncs, segons algunes fonts-, des de les serralades de Conca en què naixen els rius Xúquer, Cabriol, Túria i Tajo, fins als seus centres de consum, situats 500 km aigües avall. I ho feien en durs i penosos viatges de fins a 8 mesos de recorregut fluvial duts a terme per quadrilles d'homes i xiquets, molts dels quals que ni tan sols sabien nadar.

La celebració d'aquella incipient però exitosa Maerà, protagonitzada per alguns antellans i per una quinzena de «gancheros» de Priego (Conca), no solament va fer les delícies del nombrós públic assistent, sinó que va aconseguir una forta presència en els mitjans de comunicació els dies posteriors. La imatge dels ganxers de Priego, envoltats per una acolorida multitud, arrossegant grans troncs de pi per l'històric tercer portell va esguitar durant dies televisions i diaris.

A causa de la, en aquells moments, inexperta mà dels antellans en transportar i navegar la fusta pel riu amb els ganxos com a única eina per dirigir-los, l'acte cultural i etnogràfic celebrat a Antella, engalanat per a major vistositat amb la presència de les torres humanes de la Muixeranga d'Algemésí, declarades, només uns mesos abans, Patrimoni de la Humanitat -un títol al qual opta ara Antella- va comptar amb l'assessorament i la col·laboració d'«almadriers» de Navarra, de raiers de la Pobla de Segur (Lleida). I de destacats membres de l'Associació Internacional de Rafters (IATR), promotora precisament des de juliol del mateix any, de la candidatura del «Timber Rafting» o «Rafting en fusta».

Però sobretot aquella pionera Maerà del 2012 organitzada pel Consistori comandat llavors per Gustavo Montagudo va servir de germen per a la fundació, poc més d'un any després, de l'Associació Cultural de Maeros del Xúquer i, per extensió, per a la recuperació d'una activitat en què han destacat des de sempre els valencians.

L'any 2013 i amb l'ajuda dels festers d'eixe any, es va fer la segona Maerà d'Antella, la qual va tenir com a principal novetat la construcció d'un parell de almadriers -terme genuïnament valencià corresponent als coneguts com a «rais» a Catalunya, «nabatas» o «navatas» a l'Aragó i «almadrias» a Navarra».

El tercer any, amb l'Associació de Maeros del Xúquer ja constituïda formalment, el descens de fusta per aigües del Xúquer es va dur a terme el 3 d'agost de 2014, després que els troncs foren traslladats la vespra fins a la partida de l'Or amb cavalls. Participaren per primera volta dones i xiquets d'Antella, i també navaders de la Val d'Echo. A final d'eixe mateix any, Maeros del Xúquer ingressava com a entitat número 42 en la Timber Raftsmen Assotiation (IATR), ens multinacional promotor des del 2012 de la candidatura del «Timbers Rafsmen» o «Rafting en fusta», de la qual formen part els governs espanyol, polonés, alemany, austríac, txec i letó.

El dissabte 1 d'agost de 2015 se va fer la IV edició. Amb la festa de la Maerà ja plenament consolidada, vingueren a Antella en aquesta ocasió representants dels «municipios ganxeros» del Alto Tajo (Guadalajara) i una parella de raiers de Coll de Nargó (Lleida). Visites a les quals els antellans han correspost posteriorment participant en les seues festes fluvials. Aquest any per primera volta 3 xiques baixaren el riu dalt dels troncs.

La quinta i la sisena Maerà se celebraren els dissabtes 30 de juliol de 2016, i el 16 de juliol de 2017.

Sonada va ser la 7ª edició de la Maerà, celebrada dissabte 28 de juliol 2018, gràcies a la participació, inèdita fins aquell moment, de mitja dotzena de ganxers de Cofrents -on se celebra «la maderada»- i del canta cançons alcudià Dani Miquel i el seu fill Biel, els quals amenitzaren la baixada de fusta pels meandres que dibuixa el Xúquer al seu pas per Antella, amb el so característic de la dolçaina i el tabalet. Aquest any també la Muixeranga Alginet va participar a la festa,

Els anys següents la festa cultural i etnogràfica

d'Antella en què es recrea l'ofici dels ganxers d'acord amb les tècniques i sistemes utilitzats durant segles al riu Xúquer va anar creixent i guanyant prestigi fins a convertir-se en un clar referent entre les celebracions d'aquest tipus que hui en dia tenen lloc a tot Europa.

Paral·lelament, els maeros, anaven guanyant experiència i habilitat en la navegació en fusta solta, i també lligada -pròpia dels rius pirinencs i del nord d'Europa-, gràcies a la seua participació en diferents edicions de la Diada dels Raiers de la Pobla de Segur, el 'Descenso de Navatas de la Val d'Echo', la 'Fiesta Ganxera del Alto Tajo', i la 'maderada' de Cofrents i Priego. I la seua popularitat anava en augment gràcies, entre altres, a la presència dels navegants de rius antellans en programes com ara 'Bambant per Casa', presentat per Pep Gimeno Botifarra i Miquel Gil, 'À Punt Directe' o, més recentment, 'Loving Comunitat Valenciana'.

Però va ser a finals de novembre 2019 quan es donava un importantíssim pas després que el Ministeri de Cultura espanyol avalés la inclusió de la Maerà per convertir-se en Patrimoni Mundial. Sols uns dies després, el 18 de desembre i després de 8 anys de celebració interrompuda de la Maerà, l'Ajuntament d'Antella aprovava per unanimitat una moció presentada pel grup municipal PSPV i Compromís a instàncies de Maeros del Xúquer per a la salvaguarda i reconeixement de la festa de la Maerà com a Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la UNESCO, una proposta idèntica a la què aquesta passat 26 de març de 2021 va aprovar -també per unanimitat- l'Ajuntament de Sumacàrcer a proposta del grup municipal socialista.

A principis de 2020, el president de Maeros del Xúquer, acompanyat pel regidor de Cultura i l'ADL d'Antella es reuniren de forma urgent al Monestir de Sant Miquel dels Reis amb representants de la Direcció General de Cultura i Patrimoni de GVA per tal que la Generalitat Valenciana inclogués en el seu Inventariat protegit a la Maerà d'Antella. Això es va aconseguir a finals d'eixe mateix any, després de mesos de dur i intens treball d'elaboració d'un informe de més de més 100 pàgines amb completa i detallada informació i documentació sobre la festa de la Maerà i els seus antecedents històrics a localitat de la Vall Farta. Es complia així l'últim i necessari requisit per poder entrar a formar part de la selecta llista de pobles i ciutats europees, on les festes fluvials de conducció en fusta, si tot va bé, seran declarades en desembre de 2022 Patrimoni Universal.

A això es sumava, ja en 2021, el suport a la festa d'una trentena d'entitats, entre les quals figuren CILIM entre la pràctica totalitat d'associacions locals Antella, així com Escola Valenciana -que en juliol d'eixe any va celebrar la seua Escola d'Estiu a Antella-, la Federació de Muixerangues, Muixeranga Alginet, Xúquer Viu i la Sèquia Reial, les quals signaren una carta d'adhesió per a la protecció i reconeixement de la festa de la Maerà com a Patrimoni de la Humanitat.

L'any 2020 a causa de la pandèmia del COVID -que malauradament es va cobrar la vida d'un veterà i molt estimat soci-, els ganxers antellans decidiren anul·lar el descens previst per a l'últim dissabte de juliol, com venia celebrant-se de forma tradicional. Així i tot, al remat els maeros van poder celebrar a la tardor d'eixe any una maerà -«cabanya, en valencià antic- més reduïda i conduir

la fusta per un curt tram del Xúquer gràcies al programa de RTVV 'Loving Comunitat Valenciana' presentat pel xinès Hu Zhao, que va patrocinar al 90 per cent la baixada de troncs.

Pel que fa a la composició de l'entitat, el passat 17 d'abril de 2021 es renovava la junta de Maeros del Xúquer i Leo Part i Juan Carlos Teruel renovaven en els càrrecs de president i secretari, respectivament. Per la seua banda, François Martínez i Andrés Giménez passaven a ser vicepresident i tresorer, respectivament, en substitució d'Ismael Sotos i Eduardo Part. I a nivell internacional, el passat mes de juny de 2021 es va renovar també l'equip directiu de la IATR, que ha passat ha estar presidit

per F. Thiel i en la junta directiva internacional de la qual figura un valencià, el president de Maeros del Xúquer.

Però si el 2021 ha estat marcat per un fet és pel salt qualitatiu que ha experimentat la Maerà d'Antella. La 9ª edició, que va tindre lloc els passats 31 de juliol i 1 d'agost amb una tremenda repercussió mediàtica, la valuosa col·laboració del consistori presidit per David Pons i la destacada presència del president de la IATR, l'alemany Frank Thiel, i la participació dels Navateros de la Val d'Echo i de Biscarrués (Osca), ha suposat un punt d'inflexió pel que fa a la quantitat de fusta transportada -més de 20 tones-, la distància de recorregut fluvial -que ha passat de 2 a 7 km- i dies de celebració -es porta a terme no en una sinó en dos jornades a causa de l'augment del recorregut.

Enguany, els maeros i maeres d'Antella ganxers i ganxeres, els quals han incorporat a les seues files una sisena de xiquets i xiquetes, han sigut capaços de transportar amb èxit una quantitat record de fusta des de l'Esgoletja de Sumacàrcer fins a l'Assut d'Antella. I no sols això, han posat en marxa l'escola de ganxers, a més d'organitzar xarrades cul-

turals, exposicions i projeccions. A tot això cal sumar el fet que Enrique Climente va construir una xicoteta «navata» pirinenca utilitzant branques vegetals de sarga a mode de cordes, una almadia batejada com 'La Chesita', que juntament amb la resta de pals va ser conduïda amb èxit fins a l'Assut. I també que la Mancomunitat de la Ribera Alta s'ha bolcat amb els maeros mitjançant la gravació i edició d'un vídeo en 360 graus per a la seua digitalització.

Només dos dies abans de la celebració de la 9 Maerà Antella, la Comissió de la UNESCO informava que l'expedient de candidatura multinacional "Ràfting en fusta", presentat per Àustria, Txèquia, Alemanya, Letònia, Espanya i Polònia -país que va coordinar el procés- el 29 de març de 2021 a París, serà considerat per a la seua inscripció en desembre de 2022 en la Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

Podríem dir que els maeros del Xúquer d'Antella -*Rafters from Xúquer*, en anglès- i la Maerà d'Antella són tal volta més coneguts fora que dins de les nostres fronteres. La curta vintena de ganxers i ganxeres que integren l'associació ha sigut capaç, malgrat les curtes, quan no inexistents, ajudes municipals, i fruit del seu treball, esforç i tenacitat constants- ha sigut capaç de posar el nom d'Antella en el mapa del Patrimoni Cultural Immaterial Mundial.

Ara, dir-li a un o a una que és un 'maero' o una 'maera' ha deixat de ser un terme despectiu, cosa inimaginable fa només uns anys, per a passar a constituir tot un orgull.

Tota aquesta informació, així com gran quant de articles de diaris, fotos i vídeos poden trobar-se digitalment tant al blog <https://ganxers.blogspot.com/> com al Face de l'Associació <https://www.facebook.com/maerosxúquer/>.

